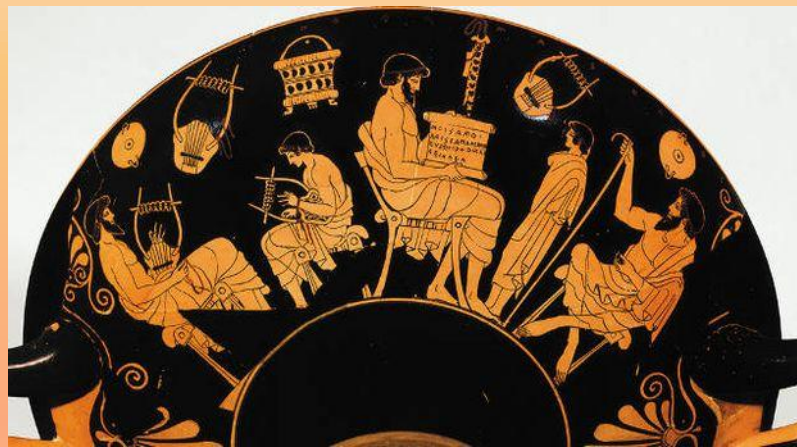

Η Μουσική στην Αρχαία Ελλάδα

Δανάη Κουκουβίνη - Γ3

Υπεύθυνη Καθηγήτρια: Ελένη Τσαούση

«Εγκύκλιων Παιδείαν»

Η βαρύτητα που είχε η μουσική (εκτός από την τέχνη των ήχων, η οποία ονομαζόταν αρμονική) για τους αρχαίους Έλληνες, αποδεικνύεται από το γεγονός ότι την περιλάμβαναν μέσα στο σύνολο των γνώσεων που έπρεπε να κατέχουν μαζί με τα μαθηματικά, την αστρονομία τη ρητορική, την ποίηση και τη φιλοσοφία.

Ο πραγματικά μορφωμένος άνθρωπος είχε μουσική παιδεία και γνώριζε τη χρήση τουλάχιστον ενός μουσικού οργάνου ενώ όποιος δεν ήξερε να τραγουδά ήταν υπόλογος για ύποπτη άγνοια. Από πολλή μικρή ηλικία τα παιδιά διδάσκονταν ότι μορφωμένος, είναι ο άνθρωπος που νοείται ως "μουσικός ανήρ".

Η μουσική για τους αρχαίους Έλληνες ήταν πάντοτε συνδεδεμένη με την ποίηση και το χορό και είχε πρωτεύουσα θέση, σε κάθε εκδήλωση (θρησκευτική ή κοινωνική), γιατί οι Έλληνες γνώριζαν από νωρίς τη δύναμη της μουσικής και τη μορφωτική και ηθοπλαστική της αξία. Από ιστορική άποψη η διδασκαλία της μουσικής φαίνεται πως άρχισε στην Ελλάδα παλαιότερα απ' ό,τι η διδασκαλία των γραμμάτων. Σ' όλες τις εποχές οι Έλληνες μάθαιναν μουσική και χορό και θεωρούσαν την εκμάθηση του τραγουδιού και των μουσικών οργάνων ως τη βάση της εκπαίδευσης των ελευθέρων πολιτών.

Έτσι στις αρχές του 6ου αιώνα π.Χ. ο Σόλωνας εισήγαγε τη διδασκαλία της στην παιδεία των Αθηναίων καθώς είχαν αντιληφθεί ότι η διδασκαλία της μουσικής προσέφερε στα παιδιά τους ψυχαγωγία, σωστή διαγωγή και καλλιέργεια, ενώ συνάμα επιδρούσε καταλυτικά στο ήθος και στη διαμόρφωση του χαρακτήρα τους.

Οι γνώσεις μας για τη μουσική των προγόνων μας προέρχονται από διάφορες πηγές.

Έχουν διασωθεί στο πέρασμα των αιώνων αρχαία κείμενα με αναφορές στη μουσική, απεικονίσεις με σκηνές μουσικής σε χιλιάδες παραστάσεις με απίθανες λεπτομέρειες μουσικών δρώμενων σε ειδώλια, ανάγλυφα, αμφορείς κ.α.

Υπάρχει επίσης σημαντικός αριθμός ευρημάτων μουσικών οργάνων που ανέδειξε η αρχαιολογική σκαπάνη καθώς επίσης και τα σωζόμενα κείμενα.

Από τις μαρτυρίες αυτές αντιλαμβανόμαστε ότι η μουσική έπαιζε σπουδαίο ρόλο στη ζωή των αρχαίων Ελλήνων. Όλες οι σημαντικές τελετές της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής συνοδεύονταν απαραίτητα από μουσική.

ΒΑΣΙΚΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑΣ

Τα μουσικά όργανα στην αρχαία Ελλάδα, μπορούμε να τα χωρίσουμε σε 3 κύριες κατηγορίες:

τα χορδόφωνα, τα αερόφωνα και τα κρουστά.

ΧΟΡΔΟΦΩΝΑ

Υπήρχαν τρεις κατηγορίες: οι **λύρες-κιθάρες**, τα **τρίγωνα-άρπες** και οι **πανδουρίδες** (σε μορφή ταμπουρά). Όλα τα έγχορδα ήταν νηκτά δηλ. παίζονταν τσιμπώντας τις χορδές (*νήττω=τσιμπώ*). Έγχορδα με δοξάρι δεν μαρτυρούνται καθόλου.

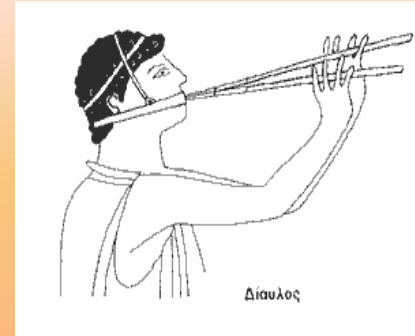
- **Λύρες-κιθάρες:** αποτελούν μαζί με τους αυλούς τα πιο αγαπητά όργανα στην αρχαία Ελλάδα.
- **Τρίγωνον:** είναι μια μικρή επιγονάτια άρπα με πολλές χορδές. Τη συναντούμε στη Μ. Ανατολή ήδη από την 3η χιλιετία π.Χ. Στην Ελλάδα μαρτυρείται στον κυκλαδικό πολιτισμό.
- **Πανδούρα, πανδουρίς ή τρίχορδο:** Με μακρύ μανίκι, ηχείο και 3 χορδές σαν ταμπουράς που παιζόταν με πλήκτρο. Χρησιμοποιούνταν σπάνια στην Ελλάδα και γνώριζαν από τότε ότι δεν έχει ελληνική προέλευση αλλά Ασσυριακή.

ΑΕΡΟΦΩΝΑ

Χωρίζονται σε δύο βασικές κατηγορίες: **αυλοί** (με γλωσσίδι) και **σύριγγες** (χωρίς γλωσσίδι). Σπανιότερα χρησιμοποιούνται και άλλα πνευστά όπως η σάλπιγξ, το κογχύλι και η ύδρευες.

- **Αυλοί:** Ο αυλός (=σωλήνας) ή κάλαμος είναι από τα πολύ αγαπητά όργανα στην αρχ. Ελλάδα. Ο αυλός είναι ένας σωλήνας από καλάμι, ξύλο, κόκαλο ή μέταλλο με τρύπες (τρίμματα) της οποίες ανοιγοκλείνουν τα δάκτυλα και επιστόμιο με καλαμένια γλωσσίδα μονή ή διπλή (όπως στο σύγχρονο ζουρνά). Ο αυλητής έπαιζε σχεδόν πάντα δύο αυλούς ταυτόχρονα και τους έδενε για ευκολία με μια δερμάτινη λουρίδα στο πρόσωπό του, την φορβειά.
- **Σύριγξ:** Με τον όρο αυτό οι αρχαίοι εννοούσαν την πολυκάλαμο σύριγγα ή σύριγγα του Πανός. Πρόκειται για μία συστοιχία 3-18 καλαμιών κλειστών από τη μία πλευρά δεμένων μεταξύ τους με κεριά και λινάρι με κάθετα υποστηρίγματα. Παίζεται φυσώντας κάθε καλάμι σε γωνία. Ήταν όργανο των βοσκών και γι' αυτό αποδιδόταν και στον Πάνα.

ΑΕΡΟΦΩΝΑ

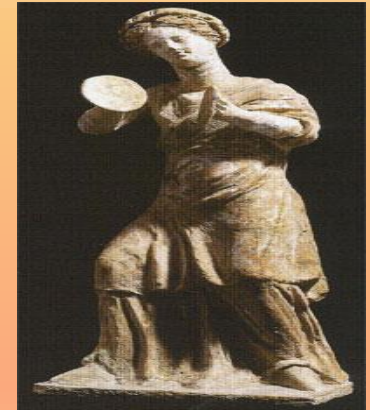
- **Υδραυλις:** Είναι το πρώτο πληκτροφόρο του κόσμου και πρόγονος του εκκλησιαστικού οργάνου. Κατασκευάστηκε τον 3ο αιώνα π.χ. από τον Έλληνα εφευρέτη Κτησίβιο, στην Αλεξάνδρεια. Πρόκειται για μια ή περισσότερες συστοιχίες αυλών με ή χωρίς γλωσσίδι και μέσω ενός μηχανισμού βαλβίδων ο εκτελεστής έχει τη δυνατότητα, κάνοντας χρήση πλήκτρων να τροφοδοτεί με αέρα επιλεκτικά κάθε αυλό. Η παροχή σταθερής πίεσης αέρα γίνεται από υδραυλικό σύστημα.
- **Σάλπιγγα:** Η χάλκινη σάλπιγξ ήταν γνωστή από τη Μεσοποταμία και τους Ετρούσκους. Έδινε σήματα στον πόλεμο, τις αρματοδρομίες ή τις λαοσυνάξεις. Είναι όργανο της ύστερης αρχαιότητας.
- **Ρόμβος:** Είναι ξύλο σε σχήμα τραπέζιου ή ρόμβου το οποίο δένεται με σκοινί και περιστρεφόμενο παράγει δαιμονιώδη θόρυβο. Χρησιμοποιούταν σε τελετές μύησης, αλλά και στον πόλεμο για να τρομάζει τους εχθρούς.

ΚΡΟΥΣΤΑ

Έχουν συνοδευτικό χαρακτήρα, κυρίως, για να τονίζουν το ρυθμό, είτε να διαμορφώνουν μια ηχητική ατμόσφαιρα. Χρησιμοποιούνται περισσότερο στις οργανιστικές λατρείες της Κυβέλης και του Διονύσου.

- **Κρόταλα:** Μοιάζουν στη χρήση με τις σύγχρονες καστανιέτες. Ήταν δύο ζευγάρια ξύλου 10-15 εκατοστών που κρατούσε στο κάθε χέρι ο εκτελεστής, κρούοντας τα ανά δύο μεταξύ τους.
- **Τύμπανον:** Μοιάζει με μεγάλο ντέφι (νταϊρέ) δηλαδή μια ξύλινη στεφάνη με τεντωμένο δέρμα από τη μία ή και τις δύο πλευρές. Παιζόταν όπως και σήμερα δηλαδή κτυπώντας την παλάμη στο κέντρο ή με τα δάκτυλα στα άκρα. (Το τύμπανο παιζόταν αποκλειστικά από γυναίκες και ήταν ντροπή για έναν άντρα να το παίξει).
- **Κύμβαλα:** Είναι σαν μικρά πιατίνια, ασιατικής προέλευσης. Χρησιμοποιούνταν στη λατρεία.
- **Σείστρα:** Τα σείστρα, αιγυπτιακής προέλευσης, είχαν σχήμα πετάλου με λαβή. Εγκάρσιες μικρές ράβδοι στήριζαν ελάσματα τα οποία ηχούσαν όταν σείονταν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- https://www.musicportal.gr/ancient_greek_music_instruments/?lang=el
- https://thesecretrealtruth.blogspot.com/2020/06/blog-post_158.html
- http://repository.acropolis-education.gr/acr_edu/bitstream/11174/31/3/%CE%91%CE%BA%CF%81%CF%8C%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B7_%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%AF%CE%B1_%CE%9C%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%AC_%CE%8C%CF%81%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CE%B1.pdf
- <https://theancientwebgreece.wordpress.com/2017/05/23/%CE%B7-%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%B7-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%B9%CE%B1-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%B4%CE%B1/>

Σας ευχαριστώ
για την
προσοχή σας!

